

Binnen via de acht erdeur

Veehouders vaak niet verdacht op vaarzen met celgetalproblemen

Ook onder vaarzen maakt mastitis slachtoffers. 'Veel veehouders denken nog steeds dat vaarzen schone dieren zijn, maar dat is niet per definitie zo', zegt Jan Sol. Opletten dus, maar uierontsteking bij vaarzen heeft één voordeel: het is relatief goed te genezen.

Iets meer dan één op de vijf vaarzen heeft er last van: een te hoog celgetal bij de eerste melkcontrole. Volgens cijfers van NRS scoort ruim 22 procent van de verse vaarzen boven de 150.000 cellen per milliliter melk. Veel te hoog, vinden Otlis Sampimon en Jan Sol, mastitisspecialisten bij de Gezondheidsdienst voor Dieren. 'Als een veehouder vaarzen ziet die tijdens de eerste monstername hoger dan 100.000 voor celgetal scoren, moet er bij hem een lichtje gaan branden. Komt het celgetal zelfs boven de 150.000 uit, dan moet er echt een sirene gaan loeien', poneert Sampimon. Bij een vaars met een gezonde uier komt het celgetal niet boven de 50.000 uit, stelt Sol. 'Ik ken bedrijven met alleen vaarzen die gemiddeld 29.000 voor celgetal scoren.'

Vaarzen met een te hoog celgetal vlak na het afkalven veroorzaken verschillende problemen. De productie daalt, ze vormen een besmettingsbron voor andere dieren in het koppel en een derde krijgt klinische uierontsteking. 'Dan praten we over dertigduizend vaarzen per jaar', benadrukt Sol.

Veehouders zijn vaak niet bedacht op vaarzen met celgetalproblemen. 'Veel veehouders denken nog steeds dat vaarzen schone dieren zijn, maar dat is niet per definitie zo', meldt Sol. 'Zonder dat veehouders het in de gaten hebben, komt mastitis via de achterdeur het bedrijf binnen.'

Komt vaarzenmastitis vaker voor dan vroeger? 'Ik denk het niet', reageert Sol. 'Waarschijnlijk valt het nu meer op omdat er meer aandacht voor is. Als je de problemen bij de melkkoeien hebt getackeld, blijven de vaarzen over. Bovendien wordt het belang van vaarzen steeds groter, nu

de veehouders weinig jongvee aanhouden. De vaarzen die afkalven heb je hard nodig voor vervanging.'

Seleniumgehalte

Hoe komt het dat vaarzen direct na het afkalven met een te hoog celgetal kampen? Wetenschappelijk onderzoek naar die vraag is nauwelijks gedaan, maar de mastitisspecialisten kunnen wel een aantal redenen bedenken. Zuigers in het koppel noemen ze als belangrijkste oorzaak. 'Aangezogen dieren zijn de klos. De slotgaten gaan open staan en de bacteriën op de speenhuid dringen naar binnen', aldus Sampimon. Om zuigers te voorkomen adviseren de specialisten de jonge kalveren na het melk geven direct brok te voeren. Veehouders voldoen daarmee aan de zuigbehoefte van een kalf.' In de zomer vormen vliegen een probleem. Ze vreten de slotgaten kapot en brengen ziekteverwekkers over. Een goede vliegenbestrijding voorkomt problemen.

Ook de mineralenvoorziening van jongvee zouden veehouders in de gaten moeten houden. Sol: 'Als het seleniumgehalte te laag is, vertraagt de aanvoer van witte bloedcellen. Die zijn juist nodig om de binnengedrongen mastitisverwekkers te lijf te gaan.'

Vaarzen die bijna moeten kalven, kunnen veehouders het beste plaatsen in de groep droogstaande dieren die zich het kortst voor afkalven bevinden. 'Daar heerst een goede hygiëne en is de infectiedruk laag. Bovendien krijgen ze daar een goed rantsoen.' Eventueel kunnen veehouders die veel problemen hebben met vaarzenmas-

Te hoog celgetal bij één op de vijf vaarzen

Ruim dertig procent vaarzen boven 100.000 celgetal

De meest voorkomende waarde van het celgetal van vaarzen bij de eerste melkcontrole is 57.000, zo blijkt uit een enquête van het farmaceutisch bedrijf Boehringer Ingelheim BV. Het bedrijf stuurde een vragenlijst over vaarzenmastitis naar 2500 melkveeouders. Daarvan kwamen er 783 retour. De bijbehorende bedrijven molken in totaal 13.706 vaarzen, gemiddeld ruim zeventien vaarzen per jaar. Bij de eerste melkcontrole scoorde 32 procent van de vaarzen boven de 100.000 celgetal, 22 procent boven de 150.000 celgetal en 13 procent boven de 250.000 celgetal. Dat komt ongeveer overeen met de cijfers die NRS noemt.

Hoe later de eerste monstername plaatsvond, hoe lager het celgetal werd. 'Dat geeft aan dat een deel van de vaarzen uit zichzelf geneest na het kalven. Bovendien treedt er een effect van verdunning op', stelt Jantijn Swinkels, rundveeconsultant bij Boehringer Ingelheim BV en praktiserend dierenarts te Oosthuizen. Swinkels vond geen direct verband tussen de gemiddelde productie van een bedrijf en de hoogte van het celgetal bij de vaarzen. Evenmin kwam uit de enquête een link

tussen afkalftijd en celgetal naar voren. Bij veehouders met een laag tankcelgetal en veel vaarzenmastitis heeft de besmetting hoogstwaarschijnlijk al voor het afkalven plaatsgevonden, denkt Swinkels. Bij bedrijven met een hoog tankcelgetal en veel vaarzenmastitis kan de besmetting ook direct na het afkalven zijn ontstaan. 'Ze kunnen op dat moment gemakkelijk geïnfecteerd zijn door oudere koeien.'

Als preventieve maatregelen onvoldoende effect hebben, adviseert Swinkels een behandeling met antibiotica voor afkalven. Dat kan op drie manieren: met een langwerkende droogzetter, met een lactatie-injector of via een behandeling in de nek. 'Het voordeel van de droogzetinjector is dat het lang werkt en de kans op herinfectie gering is. Bij een lactatie-injector is de kans op herinfectie groter. Dit is op te vangen door vlak voor het afkalven te behandelen. Nadeel van beide methoden is dat het lastig is om toe te dienen.' Een andere oplossing is inspuiten via de nek. 'Dat heeft een groot praktisch voordeel, maar het nadeel is dat er een herinfectie op kan treden als je lang voor het afkalven behandelt.'

titis in die periode al starten met het dippen of sprayen van de vaarzen. 'Daarmee sluit je de spenen af, zodat je nieuwe verwekkers geen kans geeft de uier binnen te dringen.'

De vaarzen al voor het kalven tussen de melkkoeien laten lopen, vinden Sol en Sampimon niet verstandig. 'De vaarzen zijn al aan het opuiëren, de spenen gaan een beetje open staan en ze liggen in besmette boxen: dat is pas een snelweg voor bacteriën.'

Relatief jonge infecties

Bij elke MPR-uitslag zouden veehouders standaard het celgetal van de verse vaarzen moeten controleren, vinden Sol en Sampimon. 'Bij vaarzen die hoger dan 150.000 voor celgetal scoren, kunnen ze het beste bacteriologisch onderzoek laten uitvoeren op kwartierniveau. Als bekend is welk kwartier besmet is en welke verwekker dat veroorzaakt kan gericht behandeld worden.'

Staphylococcus niet aureus (STC) is boosdoener nummer één bij de vaarzen. Deze mastitisverwekker komt het vaakst voor bij vaarzen, op afstand gevolgd door Staphylococcus aureus (SAU) en streptokokken.

Mastitis bij vaarzen heeft één voordeel ten opzichte van mastitis bij oudere koeien: het is goed te genezen. 'Omdat het jonge dieren zijn, is de kans groter dat zo'n dier volledig geneest dan bij oudere koeien. Het gaat om relatief jonge infecties, vaak slechts aan één kwartier. Bij oudere koeien zijn vaak meer kwartieren besmet. Die hebben dikwijls ook een hoger celgetal', geeft Sol aan.

Met de behandeling wachten tot de droogstand vindt Sampimon niet verstandig. 'Met een beetje pech vormt zo'n vaars dan nog vijfhonderd melkmalen een besmettingsbron voor andere dieren.'

Bedrijven die problemen blijven houden met vaarzenmastitis kunnen eventueel al hun pinken zo'n acht tot tien weken voor het afkalven behandelen met droogzetantibiotica. Bij de Gezondheidsdienst voor Dieren loopt op dit moment een proef naar de effectiviteit daarvan. Sol en Sampimon willen benadrukken dat dit niet een optie is voor alle veehouders. 'Curatief werken is een slechte zaak, als je het via preventief werken kunt voorkomen is dat natuurlijk veel mooier.'

Inge van Drie

